Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 8, Sayı: 50, Şubat 2021, s. 592-607

ISSN: 2149-0821 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.49104>

Sühendan GÜNER SERİN

İstanbul Aydın Üniversitesi Yüksek Lisans öğrencisi, suhendanserin@stu.aydin.edu.tr

Dr. Öğr. Üyesi Engin EKER

İstanbul Aydın Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölüm Başkanı,
engineker@aydin.edu.tr

JUNG’UN “ANİMA” ARKETİPİNİN KARŞI CİNSLE İLİŞKİLERDEKİ ETKİSİNİN TED BUNDY ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

Özet

Bu çalışmada, Carl G. Jung’un “Analitik Psikoloji” yaklaşımındaki kolektif bilinçaltının imgelerinden ‘Anima’ arketipinin karşı cins ilişkilerindeki önemi, XX. yüzyıl seri katillerinden Ted Bundy’nin psikolojik yapısı üzerinden tartışmaya açılacaktır. Ted Bundy, ABD’de otuzdan fazla kadının ölümünden sorumlu olan sosyopati ve nekrofil teşhisi konan, 1989’da idam edilen bir seri katildir. Ted Bundy, gerçek annesini çok uzun yıllar ablası olarak, dedesini de babası bilerek büyümüş ve çocukluk yıllarını travmalarla geçirmiştir. Ted Bundy’nin bu şekilde bir çocukluk geçmişinin oluşu gençliğindeki karşı cins ilişkilerini nasıl etkilemiş ve öldürme dürtüsünü nasıl tetiklemiştir şeklindeki sorulara yanıtlar psikoanalitik yöntemle ile aranmıştır. Ardından bu düşünsel arka planın sınırları genişletilerek, analitik psikoloji bakış açısıyla erkeğin kadını yönünü anlatan animası incelenerek, trajik hayatının açıklanma imkanı araştırılmıştır. Jung’a göre kişisel bilinçaltının ötesinde, fiziksel özellikler de olduğu gibi kalıtım yoluyla aldığımız bir kolektif bilinçaltı vardır. Kolektif bilinçaltı imgelerden oluşur ve Jung bu imgeleri arketip olarak açıklar. Bireyin karşı cinsle olan ilişkilerini düzenleyen bu arketipler Anima ve Animus; bilinç düzeyinde rahatça tecrübe edildiğinde kişi karşı cinsle sağlıklı ilişkiler kurar. Aslen aşık olmak ve aradığı eşi bulmak tamamen bireyin içindeki anima ya da animusu keşfetmesi ve ortaya koyması ile

ilgilidir. Bu arketipler bastırılırsa kendilik dengesi bozulur ve tek boyutlu sığ bir kişilik veya psikopatolojik kişilikler ortaya çıkar.

Anahtar kelimeler: Psikanalitik yaklaşım, Kolektif Bilinçaltı, Anima Animus Arketipleri, Çocukluk Travması, Karşı Cins İlişkisi.

THE INVESTIGATION OF THE EFFECT OF JUNG'S "ANIMA" ARCHETYPE ON THE RELATIONSHIP THROUGH TED BUNDY

Abstract

In this study, we will discuss the psychological structure of Ted Bundy, one of the XXth century serial killers by the the archetype 'Anima', one of the collective subconscious minds of Carl G. Jung's Analytic Psychology approach. Ted Bundy is a serial killer diagnosed with sociopaths and necrophils, who were responsible for more than thirty women in the United States and executed in 1989. Ted Bundy, who had known his real mother for so many years as his sister and the grandfather as his father, spent his childhood years with traumas. The answers to the questions of how Ted Bundy has such a history of childhood influenced the relationships of the opposite sex in his youth and how he triggered the motive of killing was explained by psychoanalysis method. Then, by expanding the boundaries of this intellectual background, the analytical psychology point of view reveals the feminine aspect of man and explores the tragic life. According to Jung, there is a collective subconscious that we inherit as well as physical traits, beyond the personal subconscious. The collective consists of subconscious images, and Jung describes these images as archetypes. These archetypes that regulate the relationships of the individual with the opposite sex are Anima and Animus; the person is able to establish healthy relationships with the opposite sex. It is all about falling in love and finding the wife that he is looking for to discover and reveal the anima or animus within the individual. If this archetype is suppressed, the self-balance deteriorates and one-dimensional shallow personality or psychopathological personalities emerge.

Keywords: Psychoanalytic Approach, Collective Subconscious, Anima Animus Archetypes, Cross –sex Relationship, Childhood Trauma.

GİRİŞ

İnsan yaşamında, döllemeden başlayarak temel becerilerin kazanıldığı ve yaşam boyu devam eden gelişim sürecini etkileyen aile, çocuğun fizyolojik olduğu kadar sosyo ekonomik ve psikolojik gelişimini, düşünce ve davranışlar açısından da biçimlendirir (Yavuzer, 2016: 115). Çocuğun yaşamında ilerde kuracağı ikili ilişkilerdeki önemi büyük olan ilk toplumsal tecrübe edinme çabaları, aile yapısında gerçekleşir. Ailede oluşturulan yapılar dinamiktir ve hayatımızdaki ilişkilere yön verirler. Bowlby¹, çocuğun kişiliğinin olduğu ilk beş sene zarfında annesinden ayrı kalmasının, çocukta suçlu kişilik doğasının gelişmesinde çok büyük etkisi olacağını iddia etmiştir (Yavuzer, 2016: 16). Kişilik oluşumu anne ile bütünleşme

¹ John Bowlby : (1907-1990) Bağlanma kuramının geliştiricisidir. Psikoloji içinde çok tanınmayan ama duygusal ilişkiler için en bilimsel ve kapsamlı açıklamaların önünü açmış İngiliz bir psikologdur.

sürecinde önemlidir. Güçlü gördüğü baba figürünü kendine model alan çocuk kendini güvende hisseder.

Ted Bundy'nin çocukluk yıllarında hayatına girecek olan üvey babası aşçıdır ve Ted tarafından yetersiz görülmektedir. Kendini yetersiz bir baba ile özleştirmiş fakat babanın özelliklerinden hoşnut olmadığından endişeli ve güvensizdir. Ayrıca, gerçek annesi tarafından reddedilmiş olduğunu ve gerçek babasının bilinmediğini ergenlik döneminde öğrenmiştir. Yetişkin olduğunda, Ted Bundy "istenmeyen çocuk" olarak, yardım etmeyi sevmeyen, mesafeli, sinirli, duygusal travmaları olan ve özellikle yaşça kendinden küçük ve aciz olanlara karşı acımasızca davranabilen bir birey haline gelmiştir. Suç işleyenlerin davranışlarının çocukluk yıllarında geliştiğine ve hayat boyu sürdüğüne dikkat çeken Sutherland'a² göre, suçlu olma nedenlerini kişinin geçmişindeki ilk çocukluk deneyimlerini incelemek gerekir (Yavuzer, 2016: 134).

Ted Bundy ve yaşamı klinik psikologlar tarafından incelenmiştir. Dr. Al Carlisle, hapisane psikoloğu tarafından ilk tutuklandığında klinik olarak yirmi saat boyunca incelenmiş ve öldürme dürtüsünün nedenleri yetiştiği aile şartları, sevgisizlik ve kimliksiz olma duygusunun bir sonucu olarak açıklanmıştır. Bütün bu analizler ve teşhislerde, kişinin geçmişe ait yaşantıları unutsa da, yaşantılarının psikolojik etkileri ortadan kaybolmamakta ve kişisel bilinçdışında varlığını sürdürmekte olduğu esas alınmaktadır.

Freud nevrozların köklerinin, değişmez şekilde erken çocuklukta olduğuna, Oidipus kompleksine bağlı, enestle ilgili düş gücünün, isteklerin merkezi etkenler olduğunu belirtmiştir. Jung ise, nevrozun nedeninin şimdide olduğunu, Freud'un inandığı çocuksu düşlemlerin ikincil gözlenebilenler olduğunu düşünmüştür ve nevrozun değerli bir sinyal olduğuna inanmıştır (Storr, 2018: 15-17). Freud, çocukluk deneyimlerinin bireyin en önemli belirleyicisi olduğunu vurgulamış, fakat Jung kişiliğinin kısmen çocukluk deneyimleri kısmen de persona, gölge, anima/animus ve ben olarak tanımlanan arketipler tarafından şekillendiğini ileri sürmüştür (Schultz ve Schultz, 2013: 27). Jung'un bilinçdışına bakışı da Freud'dan farklılıklar göstermektedir. Jung'un düşüncesine göre bilinçdışı tek başına çocuksu, onay görmeyen veya hunharca yapılan şeylerin kaynağı değildir, aynı zamanda yaratıcılığın, üretkenliğin canlılığın kaynağıdır (Fordham, 2001: 81-85)

Jung bilinçdışının iki katmandan oluştuğunu belirtmiş ve kişiliği, bireyin sadece kendi deneyimleri 'kişisel bilinçdışı' ve tanımadığı atalarından aldığı mirasın etkisiyle de şekillendiği 'kolektif bilinçdışı' olarak ayırmıştır. Bilinçdışının bu yüzeyi, bilinç düzeyine hiç ulaşamamış, kişisel olmayan içeriklerden oluşmakta ve insana atalarından kalıtımla geçmektedir (Bennet, 1995: 113-118). Kolektif bilinçdışı, kişisel bilinçdışı gibi deneyimlerle sınırlı değildir, bu sebeple içeriğini anlamak ve tanımak çok mümkün olmadığından sadece belirti ve yansımalarını anlamak mümkündür. Bu yansımalarından biri de mitlerdir yani arketiplerdir "Genellikle yakın kişilere yönelik, çoğunlukla da anormal fazla derecede değer verme ya da

² Stuart Sutherland: (1928-1998) Sussex Üniversitesi'nde psikoloji profesörüdür ve üniversitesinde deneysel psikoloji laboratuvarı kurmuş aynı zamanda New York Times ve Daily Telegraph' a köşe yazarlığı da yapmıştır. En önemli bilinen yapıtları, 1992 yılında yayınlanan ve dikkat çeken "İrrasyonel" ile kendi manik depresif bozukluğunu samimi bir dille anlattığı "Breakdown" dur.

değersizleştirme şeklinde kendini göstermektedir. İnsanlar arasındaki yanlış anlamalar, kavgalar, fanatizm ve her türlü yüceltme bunun birer yansımasıdır" (Jung, 2018: 92).

Kadın ve erkek için birçok etkiye sahip olan anima ve animus, bireyi kontrolü altına aldığı bazı olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. Anima, erkekte karşı cinsle olan duygusal ilişkileri yoğunlaştırmakta ve erkeğin kişiliğini yumuşatmaktadır. Erkeği alıngan sinirli, değişken, kıskanç, kibirli ve uyumsuz yapan şey animadır (Jung, 2015: 113-115). Bu arketiplerin zarar görmeleri, bastırılmaları sonucunda, kişinin psişesi zarar görür ve psikolojik rahatsızlıklar ortaya çıkmaya başlar. Buradan yola çıkarak, Ted Bundy'nin yaşam öyküsü ve yıkıcı dürtülerinin nedenlerinin açıklanması Jung'un bakış açısından bakılarak değerlendirilecek ve tartışmaya sunulacaktır.

AMAÇ VE YÖNTEM

Makalenin hazırlanış yöntemi, bir seri katil olan Ted Bundy'nin biyografisinin tarama metodu ile hazırlanması ve konu ile alakalı olan farklı iki yaklaşımla karşılaştırmalı olarak incelenmesidir.

Amacı ise; Ted Bundy'nin ve diğer seri katillerin psikolojik yapılarının, öldürme nedenlerinin şimdiye kadar yalnızca psikoanalitik yaklaşımla incelenmesinin yeterli olup olmadığının tartışmaya sunulmasıdır.

Tutuklamanın ardından, 1989 yılında Florida Hapishanesi'nde yapılan psikoanalitik inceleme sonucunda mahkeme kayıtlarına giren bilimsel çalışmada kullanılan yöntem, nicel ve nitel karma araştırma yöntemidir (Christensen, Johnson ve Turner, 2015: 400-402). Nicel araştırmanın özelliklerinden, kabul edilmiş olan psikolojik bilimsel kuramlarla yola çıkılmış ve nitel yöntemlerle devam edilmiştir. Nitel araştırma yönteminin ana özelliklerinden olan doğal ortama hassas olunması, araştırmacının etkinlikteki katılımcı rolü, algıların sunulması, araştırma deseninde değişime imkan tanınması ve tümevarımcı yaklaşımlı analiz yapılması konusunda dikkat edilerek hapishane çalışması gerçekleştirilmiştir (Creswell, 2017: 184-186). Vaka olarak, dünya tarihinde oldukça öne çıkmış, A.B.D'de otuzdan fazla kadını öldürmüş ve bazılarıyla daha sonra cinsel ilişkiye girmiş, klinik psikologlar tarafından sosyopat, narsist ve nekrofil teşhisi konmuş olan Ted Bundy seçilmiştir.

Yazılı belgelerin ve dokümanların analizinin yapılması, söz konusu araştırmada görüşme ve gözlemle elde edilen bilgilere yardımcı olması amacıyla kullanılan bir veri edinme şeklidir. Araştırma sonunda toplanan bilgiler farklılıklar gösterebilir. Toplanmış olan bu bilgiler gözlem notları, görüşme ses kayıtları, dokümanlar, fotoğraflar ve röportaj videoları şeklinde olmaktadır. Tüm bahis edilen yöntemlerle toplanan farklı türdeki verilere kodların verilmesi, analiz edilmesi ve değerlendirilmesi ise sistematik bir uygulamayı gerektirir.

Ted Bundy'nin Biyografisi

Ted Bundy 24 Kasım 1946 tarihinde Burlington, Vermont' ta doğmuştur. Annesi Eleanor L. Cowell olup, babasının resmi bir kaydı yoktur. Toplum kuralları ve baskısı ile annesi çocuğunun gayri-meşru olduğu izlenimini ortadan kaldırmak için Ted' in evlat edinildiğini ve kendisinin kardeşi olduğunu söylemiştir. Ted Bundy'nin küçüklüğünden beri belirgin bir şekilde şiddete eğilimi vardır ve ruh sağlığı bozuktur. 9 yaşındayken tacize uğramıştır. Daha sonraki çocukluk yıllarında içine kapanıktır ve sosyalleşmekte sıkıntı yaşamıştır.

Ablası (annesi) kısa süre sonra Johnny Culpepper Bundy adlı bir aşçıyla evlenmiş ve Ted, soyadını bu kişiden almıştır. Lisedeyken röntgencilik ve hırsızlık gibi suçları işlemeye başlamıştır. Lise yıllarında Stephanie Brooks adlı çevresinde çok popüler olan kız arkadaşı, kendinden tutku eksikliğinden dolayı ayrılınca onu takıntı haline getirmiştir. Bu sırada, ablası zannettiği kişinin aslında annesi olduğunu öğrenip depresyona girmiştir.

İnsan psikolojisini daha iyi anlayabilmek için Washington Üniversitesi Psikoloji bölümünü bitirmiştir. Bir siyasi parti için çalışırken Utah Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni de bitirmiş ve lisedeki çekingen içine kapanık Ted yerini kendine güvenen ve karizmatik bir kişiye bırakmıştır. Bir iş gezisi sırasında eski kız arkadaşı Stephanie ile görüşme fırsatı olmuş ve yeni kişiliğiyle onu çok etkilemiştir. Stephanie'ye evlenme teklifi etmiş ve 'evet' cevabı almıştır. Ancak iki gün sonra onu terk etmiş ve bir daha görüşmemiştir. Bu olayın üzerine ünlü 'Ted Bundy Cinayet Serisi' başlamıştır. Garip olan Ted'in Stephanie'yi elde ettiği halde takıntısını bırakamamış olmasıdır. Çünkü öldürdüğü her kadın Stephanie'nin stilindedir. Ortadan ikiye ayrılmış siyah saçlar ve beyaz bir tene sahiptirler.

1974 yılında 27 yaşındayken ilk cinayetini işlemiştir. Washington Üniversitesi öğrencisi olan Joni Lenz'i demir levyeyle ağır biçimde dövdükten sonra cinsel saldırıda bulunmuştur. Çok kibar ve kadınlarla iletişimi iyi olduğundan kurbanlarına yaklaşması hiç sorun olmamıştır. Onları cazibesıyla etkileyip ve daha sonra تنها bir köşede öldürmüştür. Bu taktikle 4 sene içerisinde 30 dan fazla kadına tecavüz edip öldürmüştür. Gerçekten çok zeki olan Bundy arkasında hiçbir delil bırakmamıştır ve bu yüzden yakalanması çok zaman almıştır. Kılık değiştirmede çok yetenekli olup her gittiği yerde yeni isimler kullanmıştır. Bir gün polis kılığına girip, Utah'taki alışveriş mağazasına giden Bundy, Carol DaRonch adlı kadına yanaşarak, kadının arabasının bir yabancı tarafından zorlandığını ve kendisine yardım edebileceğini söylemiştir. Aslında arabada hiçbir zorlanma yoktur. Kadına bir sorun olmadığını ama karakola gelip rapor doldurması gerektiğini söylemiştir. Bundy 'nin arabasına binen Carol DaRonch sonra bir kuşkuyla kapılmış ve arabadan atlayarak polis merkezine gitmiş ve Bundy'nin ve arabasının görüntü bilgisini vermiştir. Bu şekilde araba bulunmuş ve Bundy yakalanmıştır. 1 Mart 1976 da Ted Bundy, Carol Da Ronch'ı alı koymaktan 15 yıl hapis cezası almıştır. Her ne kadar polisler ve dedektifler diğer cinayetler için Bundy'den kuşkulansa da evi dahil hiçbir yerde delil bulamamışlardır.

Duruşmada kendisi bir hukuk mezunu olduğu için avukatları reddetmiş ve kendi savunmasını yapmıştır. Bunu yapmasının aslında bir sebebi vardır. Eğer avukatlığını kendisi yaparsa ne kelepçe takılacak ne de suçlu elbisesi giydirilecektir. Takım elbise ve kelepçesiz duruşma salonuna gelen Bundy duruşma sırasında yargıçtan hukuk kitaplarına bakmak amacıyla izin istemiş ve kütüphaneye gitmiştir. Yalnız başına olduğundan pencereden atlayarak kaçmış ve üzerinde takım elbise olduğundan halkın arasına karışmakta zorlanmamıştır. Ama atlamanın bacağına verdiği zarar yüzünden pek uzaklaşamamış ve 1 hafta sonra yakalanmıştır.

Konulduğu hapisanede duruşmasını beklerken 6 ay içerisinde, bulduğu bir demir testeresiyle hücresinde büyük bir delik açmıştır. Tünelin hapisanenin baş gardiyanının evine çıkıyor olmasıyla, 30 Ekim 1977' de baş gardiyanın evinden elbise alarak gayet sakin bir şekilde evden çıkmış ve fark edilmeden uzaklaşmıştır. Hapisten 2. kez kaçışının ardından yeni bir tarz ve yeni bir isimle Florida'ya taşınmıştır. Zamanının çoğunu Florida Devlet Üniversitesi'nde derslere kaçak olarak girmekle geçirmiştir. Bu sırada okulda öğrenci olan kızlara tecavüz edip öldürmeye de devam etmiştir.

Kullandığı arabanın çalını olduğu anlaşılmış ve tutuklanarak Miami'ye gönderilmiştir. Dava süresince dedektifler Bundy'nin tarzını anımsatan bir cesedi incelemeye almışlar ve cesedin kalçasında belirgin bir diş izi bulmuşlardır. Bundy bundan haberdar olduğundan dişlerini kırmaya çalıştıysa da görevliler buna engel olmuştur. Bundy'den alınan diş kalıbının izleri kalçadaki ısırk izine birebir uyunca ve görgü tanıkları onlarca kişi arasından Bundy'yi teşhis edince Yargıç Edward Cowart tarafından ölüme mahkum edilmiştir.

Bu kararın ardından Bundy şiddetle tepki göstermiştir. Standart prosedüre uyulmadığını iddia etmiş ve şikayetlerde bulunmuştur ve bu gibi yollarla cezasını 10 yıl erteletmiştir. Bu süre zarfı içerisinde hayranlarından Carole Anne Boone adında bir hayranıyla hapisanede özel izin ile evlenmiş ve bir kız çocuğu olmuştur. 23 Ocak 1989 tarihinde elektrikli sandalye ile idam edilmiştir.

Hapishanede olduğu dönemde, polisler diğer seri katillerin psikolojisi ile ilgili bilgi vererek yakalanmalarına yardım etmesi de ilgi çekicidir. "Kuzuların Sessizliği" filminde Hopkins'in canlandırdığı Hannibal karakterinin seri katil olarak polisler diğer seri katilin yakalanmasına yardım etmesi ve Buffalo Bill karakterinin de kurbanlarını seçerken sakat taklidi yapması bakımından Bundy'nin sinema sektörüne ilham verdiği düşünülmektedir.

Klinik Psikolojik Yorumların Arka Planı

Ted Bundy'nin hapishanede olduğu dönemde, yapılan görüşmeler ve incelemelerin temelinde psikoanalitik kuram ve kavramlar kullanılmıştır. Freud'a göre, kişinin yapısı ve davranışlarının anlaşılması mevzusundaki en büyük desteği bilinçdışı açıklama şekli ve kişilerin farkında olmadan bilinçdışı güçler vasıtasıyla yönetildikleri görüşleridir. Kişilerin 'trieb' (içgüdüler ve dürtüler) olarak isimlendirdiği, doğumla birlikte getirilen bazı güçlerle güdülendiklerini savunmaktadır. Kişinin bedeninin herhangi bir bölümü bir ihtiyaç hissettiğinde içgüdü devreye girer. Freud (1964) kişilerin davranışının ana isteklerinin güzel olan şeylere yönelerek güzel olmayan şeylerden örneğin; acı ve açlıktan kaçınmak olduğunu anlatmaktadır (haz ilkesi). İçgüdüler, organizmanın bir dengede bulunduğunu fakat ihtiyaçları nedeniyle dengenin bozulması halinde kaybettiği dengeyi tekrar ayarlayabilmesi için gereklidir (Freud, 2018: 53).

Freud'a göre cinsellikle alakalı içgüdüler, erosal ve keyif veren tüm yaşanmışlıkları anlatıcı niteliktedir. Yaşamda karşılaşılan olaylarda kişiyi korumaya çalışan ve türünün devam etmesini sağlayan içgüdüler bir cinsel içgüdü (eros) olarak tanımlanır. Cinsel içgüdü tek başına genital cinsel hazzı ve arzuyu içermemekte, genel olarak tüm bedeninin arzuları zevkleri karşılığında kullanılmaktadır. Cinsel içgüdü daha sonraları yaşam içgüdüsü olarak adlandırılmıştır (Gençtan, 2004: 27-29) Yaşam içgüdüsü, yukarıda bahsedildiği üzere bedeninin devamlılığı ve türünü devam ettirmeye yönelik davranışları içerir.

Freud, insanların karanlık bir tarafının da olduğunu; saldırganlık ve yok etmeye meyilli temel bir içgüdü ile yaşama başladıklarını savunmuş ve bu içgüdü ölüm içgüdüsü (Thanatos) şeklinde isimlendirmiştir. Hayatın amacı "ölüm"dür ve tüm erosal içgüdülerin arka planında ölüm içgüdüsü ve yaşamı sonlandırma amaçlı bilinçdışı istek vardır. Yaşam içgüdüsü eninde sonunda önceki formuna, yani kendini yok ederek hiçliğe dönmeyi isteyecektir. Freud, bu dürtülerin kişinin kendisini yok etmesi kadar başkalarının da hayatlarını sonlandırmak zarar vermek için zorladığını anlatır. İnsanoğlu eylemlerinde, her iki içgüdü birlikte vardır ve her

cinsel birleşmede bir miktar da yıkıcılık/ agresyon vardır dolayısıyla her yıkıcı eylem bir miktar erotiktir (Ewen, 2003: 310).

Freud'a göre insan içgüdüleri ile hareket ettiğinde, bireyin kendi içerisinde ve toplumla arasında bir anlaşmazlık vardır. Bu anlaşmazlık içsel ve dışsal çatışma olarak açıklanır. Çalışmanın vakasında olduğu gibi yıkıcı olan cinsel dürtülerden öldürme isteği toplumsal açıdan kabul göremez niteliktedir. Bu nedenle toplum ile kişi arasında bir uyumsuzluk olduğunda, kişinin davranışlarını kabul edilebilir şekilde ortaya koyması beklenmektedir. Yaşam içgüdülerinden gelen cinsel dürtüler, ressam olunarak sergilenebilir ya da ölüm içgüdülerinden gelen yıkıcı dürtüler dövüş sporları ile ilgilenilerek, cerrah olunarak sergilenebilir. Ancak içgüdüleri bu şekilde sergilemek kişide yine de bir miktar psikolojik gerilimin kalmasına sebep olur ki, rüyalarla dil sürçmeleriyle veya diğer savunma sistemleriyle dengelenmeye çalışılır.

Freud, kişiliğin üç sistemini id, ego ve süperegoyu işleten enerjiye psişik enerji ismini vermiştir. Eğer, kişiliğin bir bölümü bu enerjiyi daha fazla kullanıyorsa, diğer kısımlara daha az enerji kalacaktır (Ewen, 2014: 217). Freud cinsel içgüdü ile bağlantılı olan psişik enerjiyi "libido" olarak açıklamıştır.

Freud' un insan doğası görüşünün diğer önemli noktası, yaşamın ilk yıllarının önemidir. Psikoanalitik yaklaşımla tedavide, hastaların travmalarının çocukluk yıllarına kadar uzanabildiğini görmüştür. Yaşamın ilk dönemleri özellikle Oral dönem, doğum itibarıyla 0-1,5 yaş aralığını, Anal dönem daha sonraki 1,5 -3 yaş aralığını ve de Fallik dönem 3-5/6 yaş aralığını anlatan psikoseksüel gelişim evreleridir. Bu evrelerde çocuğun yaşadığı travmalar çok önemlidir ve hayatının sonuna kadar etki eder. Yetişkinin yıkıcı eylemlerinin izi sürüldüğünde çocukluk yıllarında yaşamış olduğu travmalara bağlı olduğu ve bir şekilde tetiklenerek ileriki yaşlarda eyleme dönüştüğü bulunmuştur.

Freud'a göre, çocuklar tüm zihinsel ve hemen hemen tüm fiziksel aktivitelerinin farkındadır, cinsel yaşam sadece ergenlik döneminde başlamamaktadır (Ryckman, 2008: 93). Bu psikoanalitik yaklaşımla, Ted Bundy' nin çocukluğunda yaşadığı aile içi travmaların, ergen olduğunda tüm bildiklerinin aslında gerçek olmadığını öğrenmesi ile tetiklendiği söylenmektedir. Anneye olan güvenin sarsılması, kimlik belirsizliği, istenmeyen çocuk olmak, model alınacak olan bir babanın olmaması ve yine bir kadın tarafından sevgiye layık bulunmayışı yaşanan travmalardır. Bastırılan, ebeveynlere nefret ve kızgınlık duygusunun yaşam ve yıkıcı duyguları barındıran ölüm/öldürme gibi temel içgüdü ile ortaya çıkması beklenen bir durumdur.

İd (altbenlik) içgüdüler ve doğumdan itibaren sahip olunan bilinçsiz dürtülerin hepsi bu alanda bulunur fakat kişi bu dürtülerden, güçlerden bilgi sahibi değildir. İd ilkel benliktir ve psikolojik enerjiyi biriktirip depolar. Enerji biriktikçe organizmadaki birim artar. Haz ilkesine bağlı olarak id, bu gerginlikten kurtulmak ister, daha doğrusu acıdan kurtulmak özgürleşmek ister. Bunu yaparken refleks eylemler ve birincil süreçler denilen iki evreden yararlanır. Birincil süreçte, gerilimi ortadan kaldıracak nesne ya da kişi hayal edilir. Bu hayal etme tam olarak gerilimi azaltmaz, ihtiyacı karşılamaz (İnanç ve Yerlikaya, 2016: 21). Bu durumda ego (bilinçli benlik) devreye girer ki temel ilkesi gerçekliktir. Egonun temel motivasyonu ihtiyacı karşılamak değildir, id'i denetler. Kişi ne yaptığının farkındadır. Ego, id'i ve süper ego'yu denetler. Süper ego (üst benlik) toplumu, yasaları, geleneksel ve ahlaki değerleri temsil eder. Doğuştan var olmayan ve gelişimle ortaya çıkan süper ego bireyin içindeki yargıçtır. Kişinin

doğumundan itibaren içinde yaşadığı aile, okul, toplum ve kültürden etkilenecek neyin doğru neyin yanlış olduğuna dair bir olgu oluşturmamasını ve vicdanla birlikte süper ego'nun oluşması sağlanır (Engler, 2014: 72). Süper ego mükemmeli arar, olması gerekenleri dikkate alır, id'den gelen özellikle cinsel ve saldırgan dürtüleri bastırır yönlendirir, ego'yu ikna etmeye çalışır. İd, kişinin biyolojik kısmını oluştururken, ego psikolojik, süper ego ise toplum içerisindeki davranışlarını belirler.

Freud üç çeşit kaygı türü tanımlamıştır: Gerçeklik kaygısı, nevrotik kaygı ve ahlaki kaygıdır. Gerçeklik kaygısı, dış dünyadaki gerçek bir tehlikeden korkmak anlamına gelir. Araştırmanın odağında, üzerinde durulan nevrotik kaygıdır ki; kişinin kendi içsel istek ve arzularını yani dürtülerini istediği şekilde kontrol edemeyeceği durumlarda kendisinin bu dürtüler tarafından ele geçirileceği düşüncesi ile duyduğu korkudur. Kişinin kontrolünü, aklını yitirecek gibi hissetmesi bir nevrotik kaygıdır. Ahlaki kaygı ise, tehdidin dışarıdaki fiziksel dünyadan değil de, süper egonun içselleştirilmiş sosyal dünyasından geleceğine dair duyulan korkudur (Boeree, 2006: 3).

Psikoanalitik metod ile çalışmalar yapan hipnoz uzmanı olan Dr.David S.Ruypers Ted Bundy'nin mahkemesine çağırılmış ve kendisine klinik psikoloji ve hipnoz konusunda bir uzman olarak yardım etmesi teklif edilmiştir. Klinik psikologlara göre, seri katillerin çoğu şizofren olmadıkları gibi, hayal dünyasında yaşamayacak kadar realist insanlardır. Kurbanlarına karşı son derece vahşi ve işkenceci tavırlar içindedirler. Tüm seri katillerin ortak özellikleri, ilk cinayetten sonra diğerlerinin hızla gelmesidir. Önemli unsur suç işledikleri andaki yaşadıkları hazdır. Bu haz bir süre sonra doyumsuzluğa ulaşır. Diğer önemli unsur duygusallık geliştirememeleridir. Yaşadıklarının kendilerinin bir kanıtı olarak görürler (Gelişin, 2017: 24).

Sevinç (2017)'e göre, "bu tür cinayetleri işleyen kişiler, örselenmiş, sürekli itilmiş, yetersizlik ve beceriksizlikle suçlanmış insanlardır. İnsanların canına kastederken, suçlu biri önce ailesinden ya da kendisine kim zarar verdiyse ondan, sonra da toplumdan birikmiş bütün intikamını, kinini böylelikle alıyor" (Akt. Gelişin, 2017: 27).

Jung' un Bakış Açısı: Analitik Psikoloji

Carl. G. Jung, Freud ile birlikte çalışmasına karşın, 1913 yılında yollarını ayırmışlardır. Sebebi; Jung'un Odişus kompleksinin evrenselliği ve libidoya Freud'un yalnızca cinsel anlam yüklemiş olmasıdır. Jung da aslında Freud gibi kişilerin içgüdüleri tarafından yönlendirildiğine inanmaktadır ancak içgüdüğü farklı bir şekilde tanımlamıştır. Jung'a göre, içgüdü doğumla getirilen, bütünlük özelliği olan ve düzenli olarak tekrarlanan davranış tarzlarıdır. Ayrıca, tüm zihinsel faaliyetler libido tarafından yönlendirilmektedir (İnanç ve Yerlikaya, 2016: 66).

Jung'a göre kompleksler, bilincin kontrolünden kaçmış ve ruhsal yapının karanlık alanı içinde ayrı bir bütünlük oluşturmaya çalışan ancak bir taraftan da her an bilincin performansına yardımcı ya da engel olabilen psişik yapılardır (Jacobi, 2002: 120). Komplekslerin yapılanma nedenleri olarak birbirinden farklı fikirler paylaşmıştır. Öncelikle komplekslerin çocukluk yıllarının başlangıcında yaşanan travmatik olaylar nedeniyle oluşabildiğini anlatan Jung daha ileriki yıllar içerisinde, komplekslerin insan varoluşunun derinlerinden kaynaklandığını savunmuştur. Kolektif bilinçdışını meydana getiren arketipler kompleksin ortaya çıkmasında nüve görevi gören ruhsal bir magnet rolü üstlenmektedir. Çok güçlü bir ebeveyn kompleksi psikolojik yapı üzerinde oldukça etkili olabilir. Örneğin, anne kompleksi ile biçimlendirilen bir

erkek, kendi isteklerinden daha fazla annesinin düşünce ve isteklerini önemli bulduğu için karşı cinsle hayatı boyunca tatmin edici ilişkiler yaşayamayabilir (Ukray, 2017: 30-32).

Jung'a göre kişilik, üç farklı bilinçlilik düzeyinde gelişir. Bunlar bilinç, kişisel bilinçdışı ve kolektif bilinçdışıdır. Bilinç, egodur. Ego farkındalığın merkezini oluşturur ve yaşantıları seçerek ve tasfiye ederek kişiliğin sürekliliğini korur (Gençtanırım Kurt ve Çetinkaya Yıldız, 2017: 112-113).

Kişisel bilinçdışı, unutmak istediğimiz, çocukken bastırılan dürtülerden arzulardan ve sayısız hatırlanamayan deneyimlerden oluşur ve bu deneyimler yalnızca kişinin kendisinin yaşadığı deneyimlerdir. Kolektif bilinçdışı ve arketipler, atalardan kalıtsal yolla geçen ruhsal bir miras olarak kuşaklar boyunca yaşanmış ortak olan deneyimlerin kayda geçmiş halidir. Bu nedenle, birey yalnızca çocukluğundaki geçmişi ile değil aynı zamanda türünün geçmişi ile bağıntılıdır (Storr, 2018: 91-92). Arketipler, deneyimleri algılama ve yapılandırma yollarıdır ve çok fazla sayıdadır.

Arketipler, kolektif bilinç dışından bilince giren, bir harekete öncülük eden yollardır. Jung, gücü ve duygusal anlamı olan ve yüzyıllardır devam eden arketiplere ilgi duymuştur. Bunlardan anima ve animus, persona ve gölge, ben, çocuk, yaşlı bilge adam, ölüm, anne, tanrı, büyü arketipleri en fazla ilgilendiği arketiplerdir.

Anima ve Animus Arketipleri: İnsanların karşı cinsi iyice anlayabilmeleri ve onlara ne şekilde davranacakları konusunda fikir verebilir. Fakat karşıdaki kişinin özellikleri önemsenmeden yansıtılırsa hatalı anlaşılmalara neden olabilecektir. Diğer bir anlatımla, bir erkeğin bilinçdışı, onu bütünleyici dişi ögeyi, bir kadının bilinçdışı ise, onu bütünleyici erkek ögeyi barındırmayı sağlamaktadır. (Bknz. Şekil A). Kişi içinde bulunan karşı cins ögesini reddetmemeli ve bu öge anlamını bulabilmelidir. İnkâr edilmesi durumunda bu özellikler gelişme gösteremeyecek ve tek taraflı bir birey olunmasına sebep olacaktır. Uyumlu olan ve sağlıklı bir bireyde, dişil ve eril yönleri işlev aracılığı ile iki yönün tatmini sağlanmış olacak ve bütünleşme yaşanacaktır (Ukray, 2017: 127-128).

Kolektif bilinçdışının bağımsızlığı kendini anima ve animus figürleriyle ortaya koyar. Anima ve animus bilinçdışının içeriğinde bulunan ve bilinçdışı yansıtımdan uzak durduğunda bilince entegre olabilen şeyleri kişileştirir. Onlar, bilinç ve bilinçdışının eğilimleri birbirinden çok fazla ayrılmadığı sürece bu nitelikleriyle görülür ya da davranırlar. Herhangi bir gerilim doğacak olursa, o zamana dek zararsız olan bu işlevler bilinçli usa kişileşmiş biçimde karşı dururlar (Jung, 2018: 121).

(ŞEKİL- A)

İnsan, daha uygar, daha bilinçsiz daha karmaşık oldukça içgüdülerini daha az izleyebilir. İnsanın daha karmaşık yaşam koşulları ve çevresinin etkisi öyle güçlüdür ki, bunlar doğanın dingin sesini boğarlar. Kanılar, inançlar, kuramlar, ortak eğilimler boy gösterir ve bilinçli usun bütün sapkınlıklarını destekler. Dengelemenin yapılabilmesi için bilinçdışına dikkat gösterilmelidir. Bilinçdışının arketiplerini gerçekten var olan değişmez ve bağımsız etkenler olarak betimlemek önemlidir (Jung, 2006: 58).

Jung, insanın çevresini etkilediğini, bu etkinin solar sistemini de etkileyecek kadar önemli olduğunu savunmuştur. İnsan hayatında yaşanan olayların sebebinin yıldızlar veya gezegenler olmadığını, yıldızların olayları başlatmadığını ancak yıldızlarla insanlar arasında sürekliliğini koruyan ve iki tarafa da hizmet eden bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Kişinin iç dünyasına bilinçli benliği ile ulaşamayacağını ve bunun daha fazla bilinçsiz akıl yolu ile başarabileceğini söylemiştir (Jung, 2006: 71).

Jung uzun yıllar astroloji ile de ilgilenerek astroloji ilminden kişinin psikolojisi ile ilgili birçok bilginin öğrenilebileceğini savunmuştur. Çünkü yıldızlar ve gezegenler iç benlikten yalnızca bir dış yansıması değildir ve astrolojide kullanılan sembolizm, bilinçdışının bilgiyle ilişkilendirilmesine de yardımcı olur. Jung' a göre astroloji, semboller dilidir ve bilinç seviyeleri arasında bağlantı kurulabilmesini sağlayabilir. (Jung, 2015: 81). Jung, simyacıların kullandığı tanımlarda Luna (Ay)'ın, bilinçsiz dişiliğinin bir yansıması olarak kabul gördüğünü ama aynı zamanda, Sol'un (Güneş) eril psişe ilkesi olması gibi o da dişil psişe ilkesi olduğunu anlatır. Jung, mitolojinin bu bakışını önemser ve astrolojinin de kendi içerisinde Güneş ve Ay'a bakışının son derece önemli olduğunu savunur. Jung'a göre astrolojide Güneş ve Ay 'ın konumu ve aldığı zararlar kişinin karşı cinsle ilişkilerinde anima ve animus'unu etkileyeceğinden psikolojik değerlendirmeleri yapılırken birlikte ele alınmalıdır (Ukray, 2017: 84). Jung'un dişil ve eril bilinç ile ilgili kullandığı kavramlar, Logos ve Eros'u simyasal Güneş ve Ay ile eşleştirme çabası kısmi de olsa başarılı olmuştur. Simyasal Sol'a dair "ayrıt etme, değerlendirme ve içgöründen" yani bilinçten ve simyasal Luna' ya dair ise 'ilişki kurma yetisi' nden daha fazlası söz konusudur. Bu kavramlar en çok erkeklerle kadınların bilinçdışına, arketipsel bir biçimde belirlediği yere uyguladıklarında işe yarar. Jung, bilincin fazlasıyla etkilendiği arketiplerden erkeklerde 'lunar anima', kadınlarda ise 'solar animus' olarak bahis eder.

Erkek çocukta doğduğu ilk andan itibaren animanın yansıdığı kişi annesidir. Anima aynı zamanda çocuğun annesini nasıl algıladığını da sembolize eden Ay ile de ilişkilidir. Eğer, erkeğin anne ile ilişkileri yara almış ise, anima zarar göreceğinden, ilerdeki hayatında karşı cins ile olan ilişkilerinde problem yaşanacak ve ilişkiler zarar görecektir. Aynı şekilde kadının Güneş' i zarar görüyorsa, yani baba ile ilişkileri yara almışsa, animus zarar göreceği için, ileriki yaşlarda karşı cins ilişkilerinde zorlanacak, bilinçdışı davranışlarla karşı cinsle kurduğu ilişkiler zarar görecektir (Jung, 2015: 111). (Bknz Şekil B)

(ŞEKİL B)

BULGULAR

Freud, hastalarının sıkıntılarının çoğunun bedensel olmaktan daha çok psikolojik sebeplere dayandığını düşünmüş ve farklı bakış açısı ile kişilik bozukluklarını incelemiştir. İnsanın bilinciyle ve aklıyla hareket eden bir varlık olduğunu kabul etmek yerine Freud, insanı aslında farkında olmadığı çok güçlü bilinçdışı güçler tarafından yönlendirilen bir varlık olduğunu savunmuştur. Vaka çalışmalarında, klinik gözlemi tercih ederek psikolojide ilk kapsamlı kişilik kuramının yaratıcısı olmuştur.

Suçlularda hayli yüksek oranda görülen Anti-Sosyal Kişilik Bozukluğu, toplum içerisinde sosyopatlık bazen de psikopatlık olarak ifade edilen toplumu ciddi anlamda etkileyebilen bir psikolojik sorundur (Gelişin, 2017: 20-21). Çocukluk dönemlerinden itibaren teşhisinin konabildiği öne sürülen bu sorun, küçük yaşlarda normalin üzeri soğukkanlılık, özellikle savunmasız hayvanlara zarar verme, yaptıklarından zevk alma, kendi yaşlılarıyla geçinmede problemler ve ebeveynlerini kendi çıkarları için manipüle ederek kullanma gibi belirtiler gösterir (Gelişin, 2017: 24). Bu kişilik bozukluğu teşhis edilmiş çocuklardan bazılarının küçük yaşlarından itibaren sabıka kaydı bulunmaktadır. Ancak bu sorun, çocuğun yüksek zekaya sahip olması halinde genelde yetişkin olana kadar devam ettirilen oldukça başarılı bir öğrenim dönemi ve bazen başarılı bir kariyer ancak daha sonraki yaşamında detaylıca hazırlanmış planlı saldırılar veya hunharca katliamlarla sonuçlanabilmektedir (Gelişin, 2017: 25).

Seri katillerde tespit edilen bir canlıyı öldürme güdüsü çoğunlukla katilin çocukluk dönemine bağlı olan nefret, kızgınlık veya korku gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır. Çocukluklarında gördükleri istismar, ihmal, özgüven yoksunluğu, ötekileştirilme, istenmeme ve sevilmediğini düşündürecek şekilde hor davranılan ortamlarda büyüyen çocuklar yetişkin olduklarında saldırgan agresif bir kişilik yapısına sahip olmaya çoğunlukla yatkındırlar (Atasoy, 2019: 50-55). Özgüven yoksunluğu ve reddedilme hissi ile büyütülmesi, çocukların ileriki yaşlarda masum insanları vahşice öldürmesinde önemli bir etkidir. Seri katillerin şiddet bazlı, oldukça canlı hayalleri düşleri vardır ve eğer başarabilirlerse, kendi içlerindeki dünyalarını gerçek dünyalarına şüphe etmeden uyarlarlar. Seri katillerden bazılarının öldürdükleri kurbanların cesetleriyle aynı mekanda yaşayarak, onlara aileden bir yakınıymış gibi davrandıkları vakalar bildirilmiştir (Gelişin, 2017: 48). Bu durum, kabul edilmeme bazen aşağılanmaya bağlı olarak görünür hale gelen oldukça ciddi özgüven eksikliğini anlatmaktadır. Kabul görmeme, hayır cevabını almak ve sonucunda oluşan olumsuz duygular o kadar etkili ve derindir ki bu durumla tekrar yüz yüze gelme korkusuyla, kurbanları ile yaşamayı seçebilirler (Gelişin, 2017: 49).

Planlı hareket eden seri katiller cinayet öncesi, öldürecekleri kişileri tuzağa düşürmek için söyleyeceklerini, cinayeti işleyecekleri mekanı ve öldürdükten sonra cesetten kurtulmaları için nasıl hareket edeceklerini detaylı düşünerek planlar yaparlar. Ayrıca, sahip oldukları kriminal bulgular ile ilgili verileri, seri katillerin cinayet yerinde iz bırakmamalarını sağlar. Bu tür suç işleyenlerin genelde IQ değerleri ortalamanın yukarısındadır ve bu nedenden dolayı en tehlikeli katiller olarak ifade edilmektedirler çünkü yakalanmaları daha zordur (Atasoy, 2019: 155).

Ted'in duruşma öncesinde görüştüğü klinik psikologlar, hem Ted hem de tanıklar üzerinde hipnoz çalışması yapmışlardır. Amaç, öldürme anına dönmek veya çocukluğa dönmektir. Psikanalitik yaklaşım, özellikle A.B.D'de cinayet davalarında vazgeçilmez bir soruşturma metodudur (Atasoy, 2019: 175).

Çocuğun ilk olarak karşı cinsten ebeveyne yansıtması ile gelişen anima/animus ilerleyen yıllarda karşı cinsle yönelik aşk ilişkilerinde ifade bulmaktadır.

Ted Bundy'nin hayatında ilk kadın figürü annesi ve çocukluk yıllarını uzun yıllar birlikte geçirdiği anneannesidir. Anneanesi klinik depresyon ve panik ataklar için uzun süre elektroşok tedavisi görmüş, babası sandığı dedesi ise korkutucu, öfkeli ve sert mizaçlıdır. Aynı zamanda dedesinin sürekli pornografik yayınlar okuması ve ablası sandığı annesine işten geç geldiğinde tokat atması genetik kayıtların ne kadar önemli olduğunu ispatlamaktadır.

Kolektif bilinçdışına göre, arketip denilen imajlar insana atalarından aktarılır, doğduğu zaman insanın içinde vardır. Arketiplere bağlı olarak insanın atalarının geliştirmiş olduğu tepkilere benzer tepkiler göstermesinin kaynağıdır. Bazı şeyleri kolay algılayabilmek ve onlara karşı hazır tepkiler verebilmek kolektif bilinçaltımızdaki eğilimlerimizden kaynaklanmaktadır. Anne ve oğul ilişkisinde, doğum anında bebek anne arketipi ile dünyaya gelir ama anne ile etkileşimden sonra bireysel farklılıklar oluşur.

Erkek, karşı cins ilişkilerinde animasının doğasında yani annesinin doğasında kadınlara çekilir ve evlenebilir. Eğer; erkeğin animasının kayıtlarına bağlı olarak annesi ile ilgili yaralanmalar var ise, ayrıca annesinin de kayıtlarında karşı cins yaralanmaları mevcut ise, erkeğin ilişkileri kendi hayatında zarar görecektir.

Ted Bundy'nin annesi Louise, Cowell isimli bir asker ile evlilik dışı ilişkisi sonucunda hamile kalmıştır. Hamileliği öğrenen babanın bebeği kabul etmeyip kaybolması ve suçlanan Louise'in ailesi tarafından hamileliğinin 7. ayına kadar ev hapsinde tutulması, Ted'in daha doğmadan olumsuz anne bebek duygusal ilişkisini başlatmıştır. Doğumun aile ortamı yerine bekar annelere hizmet veren Kadın Koruma Yurdu'nda gerçekleşmesi, doğumundan sonraki olumsuz anne ve annecanne ilişkileri Ted'in hayatını şekillendirmiştir. Özellikle de annesinin ablası değil de gerçek annesi olduğunu öğrendiği güne çok yakın tarihte ilk kadın cinayetini işlemiş olması anneye duyulan büyük öfkeyi, nefreti anlatmaktadır. Kolektif bilinci, bilincine girerek anne arketipi, animası, gerçek dünyada yaşadığı travmalarla canlı varlıklara dönüşmekte ve kişiliğini etkilemektedir.

Jung'un, kişiliğin birleşiminde en önemli gördüğü arketiplerden bir diğeri personadır ve kişinin kendini toplum önünde gösterme yoludur, taktığı maskedir. Üniversite yıllarına kadar içine kapanık olmayı, sosyallikten uzak durmayı tercih eden Ted, daha sonra yalnız kalmak istemediğini fark edip değişmeye karar vermiştir. Farklı bir maske takıp karşı cinsle cazip gelecek şekilde esprili, zeki, entelektüel bir kişiliğe bürünerek eskiden hayranlıkla seyrettiği Stephanie Brooks ile ilk cinsel deneyimini yaşamıştır. Kendisini çocuksu tavırları nedeniyle terk eden kız arkadaşı, Ted'in tekrar soyutlanmasına ve farklı bir kimliğe bürünmesi için yalnız kalarak düşünmeye sevk etmiştir. Zenginlerin dünyasına girebilmek için geçimini hırsızlık yaparak sağlarken diğer yandan gururla anlattığı, çok sevildiğini ve sayıldığını hissettiği ortam olan siyasete girmiş, Cumhuriyetçi Ted olarak farklı ikinci bir kimliğe bürünmüştür. Aynı anda başarılı bir hukuk eğitimine başlamış olması, yıllar sonra tutuklandığında Cumhuriyetçiler tarafından şaşkınlıkla karşılanmış ve savunması için senatörlerden bile destek almıştır. Aynı anda psikolojiyi öğrenme isteği kendisinde görmüş olduğu ve anlam veremediği sürekli söylediği yalanları anlama çabasıdır.

Diğer önemli bir arketip gölgedir ve insanın kişiliğinin kendisi ile ilgili bilinçli farkındalığından oldukça farklı bir parçasını yansıtan gölge, potansiyel olarak arketiplerin en tehlike ve güçlüsüdür. Çoğu zaman persona arketipi gölge arketipini bastırmaya veya kontrol altında tutmaya hizmet eder. Ted' in hayatında oldukça kontrol dışında kalan gölge arketipi, Ted'in hatırlamak istemediği anıları, kabul etmek istemediği, beğenmediği yönlerini kendi cinsinden olan büyükbabasına, amcasına ve kabullenemediği bir türlü ilişki kuramadığı üvey babasına yansıtmasına neden olmuştur. Gölgenin olumlu etkisi de vardır ve bu olumlu tarafı Ted'in canlılığı, esprili oluşu, yaratıcılığı ve çevresindekilere sürekli cesaret vermesi ve insanları kolaylıkla etkileyebilmesi olarak açıklanabilir. Bir anlamda gölge, Freud'un İd'ine benzerlik göstermektedir, dürtüsellik vardır. Jung, karanlık yanların yani gölgeyi oluşturan niteliklerin detaylı incelenmesi gerektiğini ve bu karanlık tarafın duygu taşmaları doğasında ve bir şekilde bağımsız kalma isteğinde olduklarını ve bütün bunlara bağlı olarak ta takıntılı veya kişiyi tamamen ele geçirebilir nitelikte olduğunu söylemiştir (Storr, 2018: 99-100). Jung, gölge, animus ve anima arketiplerini karşılaştırırken, gölgenin her şeyden önce kişisel bilinçdışını temsil ettiğini ve bu nedenle kişinin gölge içeriğinin bilincine güçlük çekmeden varabileceğini fakat anima animusun bilinçten oldukça uzak olduğunu bu nedenle gölgeyi fark etmekten çok daha zor ve seyrek olduğunu anlatır. Ted, kendini daha iyi anlayabilmek ve yaptıklarına neden bulabilmek için psikoloji eğitimi almış ve şizofren konulu tez yazmıştır. Mahkemesinde, hukuk eğitimi aldığını neden göstererek savunması için avukatı reddetmiş ve savunmasını kendisi yapmıştır. Jung, personanın çekiciliğine direnememenin sonucunda içte de bilinçdışının etkisine

karşı bir direncin olmadığını ifade eder. Ted, tutuklanma sonrasında bile vazgeçemediği sevmek ve arzu edilmek isteğine karşı koyamamış, duruşmaya hazırlık talebinde bulunmuş ve kütüphaneden takım elbise ile kaçmayı başarmış, kimliğini kılık kıyafetini değiştirerek cinayetlerine devam etmiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

İnsanları katile dönüştüren nedenleri tespit etmek için FBI, yakalanan seri katiller üzerinde son otuz sene boyunca bazı araştırmalar yapmıştır. Bu araştırmalara göre, neredeyse tamamı, çocukluklarında en az bir kere cinsel istismara maruz kaldıklarından bahsetmişlerdir. Cinsel hayatları bu nedenle anormallik göstermektedir. Cinsel olarak tatmin edici bir ilişki yaşamaları pek mümkün olmamıştır. Çoğu seri katil, çocukluklarında sadist eylemlerden hoşlanmış, çevresindeki çocukları dövme, hayvanlara işkence yapma gibi eylemlerde bulunmuşlardır. Genelde son derece zeki insanlardır. Bu tür insanlar, cinsellikten korkan ve cinsel doyuma sadece kurbanlarının savunmasız ya da baygın oldukları hatta ölü oldukları anlarda ulaşabilen insanlardır.

Tutuklu olduğu yıllarda Ted Bundy üzerinde yapılan çalışmalar, psikoanalitik görüşü benimseyen psikologlar tarafından psikanaliz yöntemi ve hipnoz kullanılarak yapılmıştır. Çocukluk yaşantısının geri döndürülemez şekilde bütün bir yaşamını, kişiliğini etkilediğine ilişkin görüş hakimdir. Çocukluğunda yaşadığı talihsiz olaylar, Ted'in kendi içine kapanmasına ve içinde bulunduğu toplumda insanlara karşı yoğun bir kıskançlık hissi duymaya ve olumsuz bir ahlak anlayışına sahip olmasına neden olmuştur.

Çocukluk yıllarında yaşanan aile içi travmalarının etkili olduğuna katılmakla birlikte, kişinin patolojik boyutta ilişkiler içerisinde oluşunun başka sebepleri de olabilir mi? Kimliksiz olmak, gayri meşru olduğunu, ebeveynler tarafından yıllarca aldatılmış olduğunu öğrenmek, içine kapanık olmak kişinin ileride seri katil olacağına işaret eder mi? Çalışmada yanıtları aranan bu sorular son derece önemlidir çünkü soruların yanıtları sadece Ted Bundy veya diğer seri katiller ile sınırlı değildir.

Bu açıdan, sadece Freud'cu psikoanalitik bakış açısı ile değil, farklı bir pencereden bakıp, örneğin Jung'cu analitik bakış açısı ile patolojik boyutu incelenmek istenmiştir.

Jung kişiliğin birbirini etkileyen fazla sayıda sistemlerden oluştuğunu söyler. Ego, kişiliğin kimliğin ve tutarlılığın sürdürülebilmesini sağlar. Kişisel bilinçaltı, psikanaliz çalışmalarında başvuru olan geri döndürülmüş bastırılmış istenmeyen acı veren durumlar olaylardır. Kolektif bilinçdışı ise, arketip ve sembollerle kendini anlatır fakat bilinç seviyesine hiç çıkmaz. Atalardan gelen bilgiler, davranış kalıpları, duygusal yönümüz kalıtsal bir niteliklidir. Erkeğin içinde olan anima arketipi ruhsal kalıptır. Daha geniş açıdan bakıldığında, dünyada tarihler boyunca yaşamış tüm sanatçıların insanlığa hediye ettikleri yaratıcı deneyimler, farklı farklı dinlerden mistiklerin yaşadıkları ruhsal tecrübeler ve çıkarımları kolektif bilinçaltının kendini gösterme şekilleri olarak düşünülmektedir.

Bu bilgiler ışığında, patolojik rahatsızlıkları olan kişilerin sadece çocukluk yaşamlarına bakılarak sonuca varılması ve tüm suçlu oluş nedenlerinin kaynağını içinde bulundukları ailelerde yaşadığı travmalara atfetmek doğru değildir. Ted Bundy'in yaşadığı aile içi travmaların aynısının başka bir kişi tarafından yaşandığı durumlarda ikinci kişinin aynı şekilde bir seri katil veya bir sosyopat olması beklenilmemelidir. İnsanın yaşamındaki düşünceleri

duyguları ve davranışları olumsuz yönde ilerliyorsa, tek başına ailesini ve çevresini sorumlu tutmak, insanın varlığına, oluşumuna çok küçük bir pencereden bakmak demektir. İnsanları sadece dışarıdan gözlem yaparak net kararlar vermek yerine, onların davranışlarının sebeplerini ve bu davranışlarda bulunurken hissettikleri hayalleri, duyguları ve düşledikleri fantezileri incelemek gerekir. Bütün bunlardan sonra insanların kendi iç dünyalarındaki potansiyel güçlü yönlerini yani arketipleri gün ışığına çıkarmak, olumlu veya olumsuz olarak kalıtsal yolla gelen ruhsal mirası görünür yapmak gerekir.

Milyonlardan oluşmuş bir kalabalık içerisinde bir seri katilin yakalanması ve onu bu davranışlara sürükleyen akıl yapısını anlamaya uğraşmak psikoanalitik veya analitik çalışmalarla nedenlerini açıklayabilmek sonucu değiştirmemektedir.

Ten rengi, din, dil, cinsiyet farkı gözetmeden bir insanın diğer kişiyi olduğu gibi kabul edip saygı duyduğu, ebeveynlerin çocuklarına gereken şefkat, ilgi ve karşılıksız sevgiyi yeterli oranda gösterdiği, hayatın yaşamanın çok değerli olduğunun düşünüldüğü bir toplum oluşturmak hepimizin amacı olmalıdır.

KAYNAKLAR

- Atasoy, S. (2019). *Çürük Elmalar Masum Mahkûmlar* (1 b.). İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık.
- Bennet, E. A. (1995). *What Jung Really Said* (2 b.). New York: Schocken Books.
- Boeree, C. G. (2006). *Sigmund Freud*. <http://www.ship.edu/%7Ecgboree/perscontents.html>. adresinden alındı
- Christensen, L. B. Johnson, R. B. & Turner, L. A. (2015). *Araştırma Yöntemleri Desen ve Analiz* (2 b.). (A. Aypay, Çev.) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma Deseni* (3 b.). (S. B. Demir, Çev.) Ankara: Eğiten Kitap.
- Engler, B. (2014). *Personality Theories* (9 b.). Watsword: Cengage Learning.
- Ewen, R. B. (2003). *An Introduction to theories of personality*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc. Publishers.
- Ewen, R. B. (2014). *An introduction to theories of personality* (7 b.). New Jersey: Psychology Press.
- Fordham, F. (2001). *Jung Psikolojisinin Ana Hatları*. (A. Yalçın, Çev.) İstanbul: Say Yayınları.
- Freud, S. (2018). *Cinsellik Üzerine* (20 b.). (A. A. Öneş, Çev.) İstanbul: Say Yayınları.
- Gelişin, A. (2017). *Ted Bundy Bir Seri Katilin Anatomisi*. Ankara: Herdem Kitap.
- Gençtan, E. (2004). *Psikanaliz ve sonrası*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Gençtanırım Kurt, D. & Çetinkaya Yıldız, E. (2017). *Kişilik Kuramları* (2 b.). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- İnanç, B. Y. & Yerlikaya, E. E. (2016). *Kişilik Kuramları* (12 b.). Ankara: Pegem Akademi.
- Jacobi, J. (2002). *Jung Psikolojisi*. (M. Arap, Çev.) İstanbul: İlhan Yayınevi.

- Jung, C. G. (2006). *Analitik Psikoloji*. (E. Gürol, Çev.) İstanbul: Payel Yayınevi.
- Jung, C. G. (2015). *Jung: Psikoterapi Pratiği* (1 b.). İstanbul: Kaknus Yayınları.
- Jung, C. G. (2015). *Maskülen Erilliğin Farklı Yüzleri* (1 b.). (D. G. Erdinç, Çev.) İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Jung, C. G. (2018). *Jung Seçme Yazılar*. Anthony Storr (Ed.). İstanbul: Melisa Matbaacılık.
- Owens, L. S. (2015 1st Edition). *Jung in Love The Mysterium in Liber Novus*. Salt Lake, Utah: Gnosis Archive Books.
- Ryckman, R. M. (2008). *Theories of personality* (9 b.). Belmont: CA: Thomson Higher Education.
- Schultz, D. P., & Schultz, S. (2013). *Theories Of Personality* (Tenth edition b.). Cengage Learning.
- Storr, A. (2018). C. G. *Jung Seçme Yazılar* (1 b.). (L. Özşar, Çev.) İstanbul: Alfa Basım Yayım.
- Ukray, M. (2017). *Jung Psikolojisi*. Ankara: Yason Yayınları.
- Yavuzer, H. (2016). *Çocuk ve Suç*. İstanbul: Remzi Kitabevi.